

Klima- og miljøminister Andreas Bjelland Eriksen
Kommunal- og distriksminister Erling Sande

En oversikt og plan for gjenbruk av grå arealer

Arealer er en knapp ressurs, et faktum som senest ble slått fast av Klimautvalget 2050.¹ Derfor må vi i mye større grad økonomisere bruken av arealer. Arealendringer gjennom nedbygging, bruksendringer og oppstyking regnes som den største trusselen mot naturmangfold. Økt fragmentering av landskapet påvirker den økologiske tilstanden negativt.

Tap av natur reduserer naturens evne til å ta opp klimagasser. Tap av natur kan i seg selv også medføre klimagassutslipp, spesielt i Norge hvor mye karbon ligger lagret i jordsmonnet. Tap av skog, myr- og våtmark gir store klimagassutslipp, redusert opptak av klimagasser og reduserte leveområder for dyr, insekter og plantearter.

Mange av de beste produksjonsområdene for jord- og skogbruk ligger i områder med stort utbyggingspress. Bevaring av landbruksområder over hele landet er samtidig viktig for forsyningsikkerhet, næringsliv og bosetting.

Norsk institutt for naturforskning (NINA) har undersøkt planlagte utbyggingsområder i kommunene for bolig, fritidsbolig og næring. NINA har anslått at 1 365 kvm skog, 354 km² åpen fastmark, 164 km² myr, 140 km² jordbruksareal og 140 km² annen arealtype kan bli påvirket av, eller gå tapt, som følge av utbyggingsplaner.² Selv om tallene i rapporten er usikre estimat, og det er lite sannsynlig at alt dette arealet vil bygges ut, indikerer estimatene likevel at store arealer er satt av til framtidig utbygging i naturen.

Det er viktig at samfunnet fremover raskt evner å bremse tapet av viktig natur og produksjonsarealer for primærnæringene. Fremtidige utbygginger bør derfor i størst mulig grad skje i allerede forringet natur eller utbygde områder, også kjent som «grå arealer».

Det finnes i dag ikke en klar definisjon for hva som menes med grå arealer. Det eksisterer heller ingen helhetlig kartlegging av grå arealer som kan si noe om hvilket potensiale det er for gjenbruk av arealer til ulike formål.

Det eksisterer ulike prosjekter og initiativ for å kartlegge potensiale for å bruke hustak og bygningsmasse til montering av solcelleanlegg.³ Men det mangler tilsvarende undersøkelse for å se bredt på hvilke muligheter

¹ NOU 2023:25 Omstilling til lavutslipp – veivalg for klimapolitikken mot 2050, kapittel 6, «Arealer og natur».

² NINA rapport 2310: Planlagt utbyggingsareal i Norge, 2023. Trond Simensen, Willeke A'Campo, Andreas Atakan, Jan Eirik Heggdal, Linda Aune-Lundberg, Andreas Vagnildhaug, Øystein Kristensen og Gunnar Ogwyn Lindaas. Side 31 – 32.

³ NRK 2022.08.17 «Ny beregning: Solkraft kan bli større enn vannkraft i Norge»: https://www.nrk.no/norge/ny-beregning_-solkraft-kan-bli-storre-enn-vannkraft-i-norge-1.16067979

som finnes for gjenbruk av grå arealer til bolig- og fritidsbebyggelse, industri- og næringsaktivitet eller infrastrukturprosjekter.

Skal vi lykkes med å følge opp Norges forpliktelser etter naturavtalen må vi få plass nye virkemidler som kan bremse dagens arealforbruk.

FNs klimapanel og Naturpanelet vektlegger at tiltak for å stanse tap av natur i det store og hele er positivt for klima. Samtidig er det slik at mange av klimaløsningene, særlig de knyttet etableringen av ny fornybar energiproduksjon, vil kreve bruk av arealer. Fremover må vi løse både natur- og klimakrisen på samme tid.

Arealpolitikens betydning for naturforvaltning og samfunnets evne til å håndtere klimatilpasning og klimarisiko har blitt stadig tydeligere de siste årene.

Klimautvalget 2050 påpeker at arealpolitikken i dag ikke er tilpasset omstillingen til et lavutslippssamfunn eller målene i naturavtalen.⁴ Utvalget skriver blant annet at «nedbygging av naturlige arealer skal begrenses vesentlig» og anbefaler at det «gjennomføres en analyse over samlede planlagte arealdisponeringer». Naturviterne mener en slik analyse kan utvides til å inkludere potensiale for areal-gjenbruk. Det bør være mulig å sette klare omstillingsmål for redusert arealbruk gjennom gjenbruk av arealer.

Utarbeidelsen av en oversikt over grå arealer vil samtidig kunne være et viktig virkemiddel for å sikre at det kommende naturregnskapet ikke kun blir en dokumentasjon av endringer. Naturregnskapet må bli et verktøy for å redusere naturtapet, ved å løfte frem verdien av viktige natur- og produksjonsarealer samtidig som nye utbygginger flyttes til grå arealer.

Naturviterne ber om at det:

1. Utarbeides en faglig forankret definisjon av grå arealer.
2. Utarbeides en oversikt over grå arealer i Norge.
3. Utarbeides et estimat for gjenbruk av grå arealer til ulike formål.
4. Utreddes hvilke virkemidler (støtte- og insentivordninger) som kan bidra til økt areal-gjenbruk.
5. Settes et konkret mål for gjenbruk av arealer.

Naturviterne anmoder om at midler til punkt 1-3 kommer på plass i revidert nasjonalbudsjett for 2024.

Morten Wedege

Forbundsleder
Naturviterne

---

⁴ NOU 2023:25 Omstilling til lavutslipp – veivalg for klimapolitikken mot 2050, 6.6 utvalgets anbefalinger.